

УДК 001.92

ЮРИДИЧНИЙ КОНСАЛТИНГ: ДОСВІД ЕКОНОМІЧНОГО АНАЛІЗУ

Верховенство права як фундаментальний принцип правової економіки передбачає надання правової допомоги фізичним і юридичним особам з метою забезпечення їх правомірної економічної поведінки як суб'єктів господарювання. Юридичний консалтинг є формою правової допомоги, отже комплексний аналіз його економічної природи та механізму є важливим напрямом теоретичного обґрунтування чинників та напрямів розбудови правової економіки в Україні. Зазначене свідчить про актуальність, теоретичне і практичне значення дослідження доктора економічних наук, професора О. С. Марченко і кандидата економічних наук, доцента О. В. Ярмак, результати якого висвітлено у монографії «Юридичний консалтинг: сутність та роль у правовій економіці»¹.

Позитивної оцінки заслуговують структура монографії, логіка викладення матеріалу. Монографія складається з передмови, чотирьох розділів, списку літератури, який містить 167 наукових, методичних та статистичних джерел, додатків.

У першому розділі монографії ґрунтовно викладено матеріал, присвячений характеристиці місця та ролі юридичного бізнесу у правовій економіці.

Слід підкреслити обґрунтованість авторського підходу до розкриття змісту правової економіки у широкому та вузькому розумінні, в основі якого філософське і нормативістське трактування права та визначення економіки як системи економічних відносин з приводу вибору оптимального способу використання обмежених ресурсів з метою якнайкращого задоволення необмежених потреб. Змістовне сполучення зазначених категорій як основи визначення поняття «правова економіка» дозволило авторам, по-перше, розробити категоріальну модель правової економіки, розкрити її сутнісні характеристики та засади формування і розвитку, по-друге, обґрунтувати взаємозв'язок змісту понять «ринкова економіка» і «правова економіка». Слід погодитися з висновком авторів, що сучасній змішаній економіці, функціонування якої здійснюється під впливом таких суспільних регуляторів, як ринок, держава, корпорації, громадянське суспільство, притаманні сутнісні ознаки правової економіки. На основі цього авторами визначено напрями розбудови правової економіки в Україні шляхом формування системи ефективних суспільних регуляторів економічного розвитку.

¹ Марченко О. С. Юридичний консалтинг: сутність та роль у правовій економіці: монографія / О. С. Марченко, О. В. Ярмак. – Харків, 2016. – 243 с.

Всебічно розкрито економічну природу юридичного консалтингу, особливості та види юридичних послуг. Науковим здобутком дослідження є визначення та характеристика функцій юридичного бізнесу як важливої складової правової економіки: загальних і спеціальних, інфраструктурної та вмінених. Обґрунтованими є положення розділу, що розкривають суспільну роль юридичного консалтингу як інтегратора правових знань та інформації.

Значний інтерес викликає теоретичне обґрунтування інноваційних форм юридичного консалтингу в системі нової економіки масової співпраці. Авторами розкрито зміст та напрями юридичного краудсорсингу, форми застосування краудфандингу у юридичному бізнесу, юридичні інновації та стартапи. Охарактеризовано «pro bono» юридичний консалтинг як елемент соціальної відповідальності юридичного бізнесу.

У цілому положення та висновки першого розділу монографії є теоретичною основою розкриття у наступних розділах економічно-організаційних засад юридичного бізнесу як особливого виду інтелектуального підприємництва.

Другий розділ монографії присвячено розкриттю організаційно-економічного механізму юридичного консалтингу. Проаналізовано організаційні форми юридичного бізнесу. На основі неокласичного, інституціонального, ресурсного, еволюційного підходів, концепцій інтелектуальної організації та організації, що навчається, розкрито економічну природу юридичної фірми, її головні характеристики та особливості організаційної структури, специфічні види, зокрема юридичні супермаркети та бутики.

Охарактеризовано ресурсні особливості юридичної фірми, розкрито структуру та види її капіталу. Авторами обґрунтовано структуру інтелектуального капіталу юридичної фірми, одним із елементів якої визначено мережевий капітал юридичного консалтингу.

Науковим здобутком дослідження слід вважати обґрунтування консалтингового юридичного циклу, виробничої функції та виробничих можливостей юридичного бізнесу.

У розділі розкрито головні підходи до ціноутворення в сфері юридичного консалтингу, всебічно обґрунтовано ціннісну модель ціни юридичної послуги.

Ринок юридичних послуг є центральним об'єктом дослідження, положення та висновки якого висвітлено у третьому розділі монографії. Авторами розкрито його головні ознаки та структуру за об'єктним та суб'єктним критеріями. Особливо слід підкреслити актуальність авторського аналізу деструкцій ринку юридичного консалтингу України – зростання частки юридичного квазіконсалтингу та територіальна конкурентна деструкція. Науковим здобутком дослідження є виокремлення та характеристика таких сегментів національного ринку юридичних послуг, як непрофесійний та протиправний

юридичний квазіконсалтинг. У розділі розкрито загрози та негативні наслідки юридичного квазіконсалтингу як для юридичного бізнесу, так і для національної економіки в цілому, визначено напрями його подолання. Слід підтримати точку зору авторів, що зазначені деструкції є реальною загрозою розбудови в Україні правової економіки.

У розділі всебічно проаналізовано трансакційні витрати, пов'язані з використанням механізму ринку юридичних послуг, розкрито їх головні види на передконтрактній, контрактній та післяконтрактній стадіях консалтингу. Обґрунтовано зміст та принципи економічної поведінки суб'єктів попиту та пропозиції на ринку юридичних послуг: очікування – баланс очікувань – взаємна довіра – репутація – співробітництво – регулювання. Розкрито особливості та механізм внутрішнього ринку юридичного консультування на підприємствах. Значний інтерес викликають висновки дослідження моделей внутрішнього юридичного консультування на підприємстві, внутрішньої ціни юридичних консультацій.

Четвертий розділ монографії містить положення та висновки щодо змісту, організації, моделей та результатів процесу юридичного консультування. Всебічно розкрито зміст та моделі консультант-клієнтських відносин, охарактеризовано стадії процесу юридичного консультування. Авторами розроблено матрицю «прибутки – складність консультант-клієнтських відносин», якісну та вартісну лінійку замовників юридичних послуг, що є основою класифікації та вибору юристами клієнтів. Розкрито економіко-правові засади встановлення прав власності юриста і клієнта на інтелектуальний продукт і кінцевий результат юридичного консалтингу. Обґрунтовано напрями та заходи управління знаннями та забезпечення інтелектуальної безпеки суб'єктів юридичного консалтингу.

У цілому монографія О. С. Марченко, О. В. Ярмак «Юридичний консалтинг: сутність та роль у правовій економіці» є комплексним економіко-теоретичним дослідженням юридичного бізнесу, умов, чинників, суперечностей, напрямів та наслідків його розвитку в Україні. Монографія розкриває організаційно-економічні та управлінські засади юридичного консалтингу, особливості, моделі та методи юридичного консультування. Монографія характеризується високим науково-дослідницьким рівнем, має теоретичну та практичну цінність, буде корисною як джерело систематизованих знань та інформації для всіх, хто вивчає юридичний консалтинг та здійснює практичну діяльність з надання юридичних послуг.

Л. О. УКРАЇНСЬКА, доктор економічних наук, професор, професор кафедри політичної економії Харківського національного економічного університету імені Семена Кузнеця